

جنگ روانه در اسلام

اشاره

با ظهور اسلام در مکه که مرکز جاهلیت عرب محسوب می‌شد، تقابلی نو در تاریخ شکل گرفت. تا زمانی که دعوت پیامبر (ص) علنی انجام نگرفته بود، جبهه کفر و شرک چندان توجهی به برنامه‌های ایشان نداشتند؛ ولی پس از دعوت آشکار، جنگ روانی نظام زر و زور نیز آغاز شد. جبهه شرک و کفر از همه ابزارها و شیوه‌های ممکن استفاده کرد تا شاید بتواند مانع پیشرفت اسلام شود. در این نوشتار، به اختصار برخی از شیوه‌های جنگ روانی در صدر اسلام را بیان می‌کنیم.

۱. سحر بودن

مشرکان برای بازداشتن مردم از روی آوردن به کتاب خدا، آیات قرآن را سحر می‌نامیدند.^۱

۲. افسانه دانستن قرآن

یکی دیگر از شیوه‌های جنگ روانی جبهه کفر در مبارزه با جبهه حق، افسانه دانستن قرآن است.^۲

دیگر شیوه‌های جنگ روانی دشمنان اسلام عبارتند از: سخن بزرگوار دانستن قرآن، طرح جایگزینی برای قرآن، تلاش برای انزوای پیامبر (ص)، استهزای ایشان (ص)، آزار و اذیت پیامبر (ص)، تهدید کردن یاران رسول خدا (ص) ایجاد محیط رعب و وحشت، فحاشی و هتک حرمت، تطمیع پیامبر (ص)، محاصره و تحریم اقتصادی و اجتماعی.

در مقابل، پیامبر گرامی (ص) نیز به بهره‌گیری از ابزار و شیوه‌های جنگ روانی با هدف هدایت انسان‌ها به سوی سعادت پرداخت که به چند مورد اشاره می‌شود: استفاده از صدای دل‌نشین و صوت زیبای قرآن، به کار بردن اخلاق نیکو در برابر نامهربانی‌های مشرکان و کفار، بشارت‌های قرآنی برای مؤمنان و زندگی سعادت‌مند آخرت، تحریک و تشجیح مؤمنان، تظاهر به قدرت سپاه اسلام به وسیله آتش روشن کردن در فتح مکه، تقویت روحیه مؤمنان با سخنرانی، تضعیف روحیه دشمنان، دعوت به مباحله، پست خواندن اقدامات دشمنان، کوچک شمردن بت‌ها، تحقیر دشمنان، پیش‌گویی‌های قرآن، وعده عذاب برای دشمن، رجزخوانی در جنگ، استفاده از اشعار حماسی، به کارگیری پرچم، تشکیل یگان‌های نظامی، رنگ کردن ریش مؤمنان، فریب دشمن، اختلاف انداختن در صف دشمنان، فرستادن نامه به سران قبیله‌ها و کشورها، اعزام مبلغ و قاری و ...

ابزار و شیوه‌های جنگ روانی

انسان‌ها همواره برای بیان اندیشه‌های خود و انتقال آن به دیگران از ابزار و شیوه‌هایی گوناگون بهره می‌گیرند که براساس اوضاع و احوال تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی و ... متغیر است. روزگاری روشن کردن آتش و دود مفهومی ویژه داشت و زمانی صدای طبل و پس از آن نقاشی، نشانه‌ها و ... همچنین از شیوه‌های مختلفی برای رسیدن به اهداف استفاده می‌شد که به طور مختصر به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱. **فریب:** ارایه وارونه واقعیت برای دستیابی به برخی برتری‌هاست. یکی از راه‌های تأثیرگذاری بر مخاطبان، دادن اطلاعات دروغین و جهت‌دار است که اغلب با ارایه و نمایش گزیده‌ای از واقعیت تحقق می‌یابد. «سن تزو» فریب را مانند غافلگیری از جمله اصول جنگ روانی می‌داند.^۳

۲. **مبالغه:** این است که دشمن ضعفی را در طرف مقابل خود بیابد و درصدد بزرگ‌نمایی آن برآید.

۳. **تخدير:** مجریان جنگ روانی با هدف قرار دادن احساس و عاطفه مخاطبان خود، شور و احساس حاکم بر رفتار آن‌ها را به تدریج کم‌رنگ و زایل می‌کنند. استکبار جهانی با گسترش فساد و بی‌بند و باری به ویژه میان جوانان درصدد از بین بردن هویت قشر کارآمد و فعال در کشورهای اسلامی است تا ضمن کم‌رنگ کردن باورهای دینی و ارزش‌های ملی، فرهنگ خود را جایگزین کند.

۴. **تحریک احساسات:** انجام فعالیت‌هایی است که بر حالت‌ها و رفتار مخاطبان تأثیر می‌گذارد. مجریان جنگ روانی با ارایه پیام‌ها و اطلاعات

خاص از طریق رسانه‌ها، به تحریک احساسات می‌پردازند.
۵. **تشجیع:** کارشناسان جنگ روانی باید شور و شوق تلاش و حرکت به سوی هدف مطلوب را در مخاطبان برانگیزند و عواطف، احساسات و رفتار آنان را تقویت کنند.

۶. **تحریف واقعیت‌ها:** حقایق و جملات به گونه‌ای توجیه و تفسیر شود که برخلاف معنای واقعی باشد.

۷. **ایجاد تفرقه:** رسانه‌ها و مجریان جنگ روانی با کاربرد برخی شیوه‌ها مانند دروغ، مبالغه و تحریف باعث بروز تفرقه و نفاق در میان گروه‌های مخاطب خود می‌شوند و بدین وسیله زمینه را برای ایجاد اوضاع بحرانی فراهم می‌کنند.

دیگر شیوه‌های جنگ روانی که رسانه‌ها از آن برای اهداف خود بهره می‌گیرند، عبارتند از: القای مستقیم، القای غیر مستقیم، ترور، جهت‌دهی و ممانعت خبری، تهدید، برانگیختن تخیل، تسری دادن، استهزا، دروغ، شایعه و ...

امروزه جنگ روانی ابزاری در دست فرصت‌طلبان برای تسلط بر اندیشه و رفتار دیگران به شمار می‌آید.

پی‌نوشت‌ها

۱. ملثر، ۳.

۲. فرقان، ۵.

۳. علیرضا فرشچی، عملیات روانی و جنگ نامتقارن، فصلنامه عملیات روانی، سال اول، شماره دوم، تابستان ۸۲، ص ۲۹.